

Ἐκδίδεται ἅπαξ ἢ δις
τοῦ μηνὸς τιμὴ συνδρο-
μῆς ἐντὸς τοῦ κράτους
κατ' ἔτος Δραχμ. 13

Καθ' ἑξαμηνίαν 6, 50

Διὰ τοὺς ἐκτὸς τοῦ
κράτους κατ' ἔτος 16.

Καθ' ἑξαμηνίαν 8.

Ἐπιστάται τῆς συνδρομῆς
ἐντὸς τοῦ κράτους οἱ ΚΚ.
Δημοδιδάσκαλοι.

Ἐκτὸς τοῦ κράτους οἱ
ΚΚ. Πρόξενοι τῆς Ἑλλ.
Κυβερνήσεως

Τιμὴ καταχωρήσεως
διατριβῶν φιλολογικῶν,
ἀγγελικῶν, βιβλικῶν κλ. ὅ-
σα ἀποβλέπουσι ἰδιαίτερον
συμφέρον λεπτὰ 10 ἀνὰ
στίχον ἀπὸ σοιχεῖα 50.

1839

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

Πηγή καὶ ῥίζα καλοκάγαθίας τὸ νομίμου τυχεῖν παιδείας —
Μεγάλη τοι ῥοπή πρὸς ἀρετῆς κήσιν ἔστιν . . . . ἔθνη, καὶ
παιδεῖται, καὶ διδασκαλῖαι καὶ βίωσι ἀγαθαί . . . .

Πλουτ. περὶ παιδῶν ἀγωγῆς.

ΠΕΙΡΑΙΕΙΣ ἀπὸ 1 ἕως τέλους Δεκεμβρίου.

Περὶ τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 326).

Ἵπερφιλαντία ἢ ἐγωῖσμός.

Ὅσα καὶ ἂν εἴπῃν τινες τῶν φιλοσόφων κατακρίνοντες
ἄλλους, ὡς δόσαντας τάχα μεγάλην ῥοπήν τοῦ ἐγωῖσμοῦ
ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὀδηγουμένου ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, τὰ
πράγματα ἀποδεικνύουσιν ἀληθῆς καὶ ἀναντιρρήτου, ὅτι ὁ
ἄνθρωπος πανταχοῦ καὶ πάντοτε βλέπει ἐν πρώτοις τὸ ἴδιον

αὐτοῦ συμφέρον. Ἀρετὴ δὲ εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀντιτάσῃ αὐτὸ εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, ἀλλὰ καὶ νὰ θυσιάζῃ αὐτὸ πρὸς ἀπόκτησιν ἐκείνου. Εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι κατὰ δυστυχίαν, οἵτινες δὲν βλέπουν ἄλλο παρὰ ἑαυτοὺς καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἀναφέροντες τὰ πάντα, καὶ τὴν ἰδίαν των εὐημερίαν σκοποῦν ἔχοντες, παραβλέπουσι τοὺς ἀδελφούς των δυστυχοῦντας, φθονοῦσιν αὐτοὺς εὐτυχοῦντας, θυσιάζουσι πρὸς τὸ ἴδιόν των ὄφελος καὶ τὰ κοινὰ συμφέροντα, ἐπιθυμοῦντες καὶ προσπαθοῦντες αὐτοὶ μόνον νὰ εὐτυχωσιν. Αὕτη εἶναι ὑπερφιλανθία, κακία ἀντικοινωνικὴ ἀνατρέπουσα καὶ τὴν θεῖαν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ὁ ἐγωϊσμὸς ἀποναρκώνει τὴν καρδίαν πνίγων πᾶσαν ἀρετὴν πολιτικὴν, καὶ πολεμῶν ἰδίως τὴν εὐτυχίαν τοῦ πλησίον καὶ πᾶν κοινὸν συμφέρον. Ἐπικρατεῖ δὲ κυρίως εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους λαοὺς καὶ τοὺς ὑποδούλους, οἵτινες στερούμενοι τοῦ ἀγαθοῦ τῆς αὐτονομίας δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἰδέαν τῆς ὁμοιότητος, τῆς φιλοπατρίας, τῆς ἐθνικότητος, τοῦ κοινού συμφέροντος, καὶ τῶν θυσιῶν τῶν ἀπαιτουμένων εἰς ἀπόκτησιν αὐτοῦ. Ἡμεῖς κατὰ δυστυχίαν ἔχομεν καθημερινὰ παραδείγματα τῶν ὧσων πάσχει ἡ κοινωνία μας κακῶν ὡς ἐκ τῆς ὑπερφιλανθίας καὶ ἂν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιφέρωμεν κάμμιναν θεραπείαν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἡλικιωμένων, τοῦλάχιστον χρεωστοῦμεν νὰ καταπολεμῶμεν αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα, ὅσον δυνάμεθα, ὥστε νὰ μὴ ἀναπτύσσεται εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῆς νεολαίας. Μὲ πάντα τρόπον οἱ διδάσκαλοι χρεωστοῦν νὰ καταστῆλωσι τὰ σκιρτήματα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, συνειθίζοντες ἐν πρώτοις τοὺς παῖδας νὰ θέλωσιν εἰς πάντα, καὶ ν' ἀγαπῶσιν ὅ,τι κοινῶς συμφέρει εἰς ὅλους, καὶ νὰ προτιμῶσι τὸ κοινὸν συμφέρον ἀπὸ τὸ ἴδιον νὰ τὰ προτρέπωσιν εἰς τὸ νὰ βοηθῶσι τοὺς

συμμαθητὰς των ν' ἀποκτήσωσι κἀνὲν καλόν, ἢ ν' ἀπαλαχθῶσιν ἀπὸ κάμμιναν ποιήν. νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ συνεργῶσι πρὸς ὄφελος ἐκείνων μὲ κάποιον κόπον ἢ καὶ μὲ κάποιαν μικρὰν ζημίαν ἰδικήν των. Ὅσους δ' ἂν βλέπῃ ὁ διδάσκαλος πράττοντας προθύμως τοιαῦτα ἔργα εὐποιίας καὶ ἀφιλοκερδίας εἶναι καλὸν νὰ τοὺς ἐπαινῇ δημόσια καὶ νὰ τοὺς ἀνταμείβῃ. Μὲ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον θέλει δυναθῆναι ν' ἀποπνίξῃ τὰ ἐλαττώματα τῆς ὑπερφιλανθίας, τοῦ φθόνου, τῆς αἰσχροκερδείας, τοῦ μίσους, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν του τὰς ἐκ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης πηγαζούσας ἀρετὰς, καὶ τὴν προτίμησιν τοῦ κοινού συμφέροντος ἀπὸ τὰ ἴδιον.

Μίμησις. Δευτέρα κλίσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ τὸ μιμῆσθαι τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τοὺς λόγους. Ἡ δὲ κλίσις αὕτη ἀναφαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν ἐπικρατοῦσα ἰσχυρῶς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε παραβλεπομένη ἀκάνονιστος φέρει εἰς πολλὰς κακὰς ἐξεις καὶ εἰς ἐλαττώματα. Διὰ τῆς μιμήσεως μαθαίνει τὸ παιδίον καὶ τὸ λαλεῖν καὶ τὸ πράττειν, καὶ θέλει λαλεῖν καὶ πράττειν, ὅπως καὶ ὅ,τι οἱ μετ' αὐτοῦ συνδιαιτώμενοι μεγαλήτεροί του λαλοῦσι καὶ πράττωσι. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κακαὶ ἐξεις καὶ τὰ ἀρεπῆ λόγια εἶναι ἐπαισητότερα παρὰ τὰ καλὰ, διὰ τὰ ὅποια ἔχουν ἀποτελέσματα, τὰ παιδία μιμοῦνται εὐκολώτερα τὰ καλὰ παρὰ τὰ κακὰ ἐπειδὴ θέλουσι καὶ αὐτὰ νὰ διακριθῶσιν ὅτι ἐμποροῦν νὰ παράξωσιν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἐξ αὐτῶν νομιζόμενον εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, ἢ διὰ νὰ εὐχαριστηθῶσιν αὐτὰ. Ἐκ τούτου βλέπομεν τὰ παιδία ν' ἀπομιμῶνται ὅλας τὰς ἀσημοσύνας τοῦ σώματος, τὰς διαστροφὰς τοῦ προσώπου, τὰ σκώμματα τὰ κινοῦντα εἰς γέλωτα

τάς ὕβρεις, τὰς ἀχρείας λέξεις, τὰ παρονόματα, κτλ. νομίζοντα ὅτι θέλουν κινεῖ εἰς εὐχαρίστησιν τοὺς παρόντας. Διὰ ταῦτα πρέπει οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι, ὅσοι φροντίζουν περὶ τῆς χρηστῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων, νὰ μὴ ὑποφέρωσι ποτὲ νὰ λέγωνται ἢ νὰ πράττωνται τὰ τοιαῦτα ἐνώπιον τῶν παιδῶν. Καὶ τοὺς παιδας δὲ αὐτοὺς πρέπει νὰ ἐπιπλήττωσιν αὐστηρῶς, ὅταν ἀκούωσιν αὐτοὺς ἢ ἐλέπωσι τοιαῦτα πράττοντας, ἢ λέγοντας καὶ νὰ τοὺς διδάσκωσι διὰ παραδειγμάτων, τὰ ὅποια ἔχουν αὐτὰ κακὰ ἀποτελέσματα, καὶ τίνα εἶναι τὰ ἄξια μιμνήσεως νὰ τοῖς ὑποδεικνύωσιν, ἐπαινοῦντες καὶ ἀμείβοντες τοὺς προθυμομένους νὰ φυλάττωσι τὰς συμβουλὰς των.

Ἐλευθερία. Δὲν ὑπάρχει φύσει ἐλεύθερος καὶ φύσει δούλος, ὡς ἔλεγον οἱ παλαιοὶ μας φιλόσοφοι. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι προωρισμένοι νὰ γεννῶνται ἐλεύθεροι καὶ ν' ἀπολαμβάνωσι τὴν ἐλευθερίαν των, συζῶντες μετὰ τῶν ὁμοίων των εἰς κοινωνίαν πολιτικὴν. Ἡ δὲ κοινωνία αὕτη, διὰ νὰ συντηρῆται πρὸς τὴν κοινὴν εὐτυχίαν, χρεωστεῖ νὰ προσδιορίζη τὰ ὅρια καὶ τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας, τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος μόλις δύναται νὰ γνωρίσῃ ἀκριβῶς καὶ νὰ τὰ φυλάξῃ, ἀφοῦ, ἀνατραφεὶς ὀρθῶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς, φθάσῃ εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς φρονήσεως, καθ' ἣν ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ ὁδηγὸν τὸν ὀρθὸν λόγον. Τὰ δὲ παιδιά μόλις ἀρχίσωσι νὰ νοῶσι κατὰ τὴν νηπιακὴν τῶν ἡλικίαν, καὶ εὐθὺς δεικνύουσιν τὸ ἔμφυτον τοῦτο αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας ἀλλὰ καὶ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν αὐτῆς ἀγνοοῦσι καὶ κἀνένα περιορισμὸν δὲν δύναται εὐχαρίστως νὰ δεχθῶσιν. Ἀδημονοῦσι καθοπιουδήποτε ἐναντίον εἰς τὴν θέλησίν των, καὶ ἀποστρέφονται τοὺς θέλοντας νὰ περιορίσωσιν αὐτὰ, δεικνύοντα μάλιστα ὅτι ἡ μεγαλητέ-

ρα των εὐχαρίστησις εἶναι τὸ νὰ παρακούωσιν εἰς τοὺς προστάζοντας αὐτά. Ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τὴν ὁδηγίαν, τὴν ὅποιαν θέλει λάβει τὸ παιδίον ἐξ αὐτῆς τῆς νηπιακῆς τοῦ ἡλικίας εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας του, κρέμεται, κατὰ μέγα μέρος, ἡ μέλλουσα εὐτυχία ἢ δυστυχία αὐτοῦ. Διὰ τῆς δεῖνα ἢ δεῖνα χρήσεως τῆς ἐλευθερίας του, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεώς του, θέλει λάβει τὰς δεῖνα ἢ δεῖνα ἔξεις, ἐπιθυμίας, κλίσεις καλὰς ἢ κακὰς ἀρετὰς, ἢ κακίας, ἐλαττώματα ἢ προτερήματα ἠθικά. Ἐδῶ εἶναι ἡ βάση καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἀνατροφῆς, τὸ ὅποιον χρεωστοῦν καλῶς νὰ γνωρίζωσιν οἱ ἀνατροφεῖς. Ἐχει ἐνώπιόν σου πρὸς ἀνατροφὴν ἓν πλάσμα προικισμένον παρὰ Θεοῦ μὲ θέλησιν αὐτοπροαίρετον καὶ μὲ δυνάμεις, λογικὰς, διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ χρήσεως τῶν ὁποίων θέλει συντηρεῖσθαι καὶ εὐδαιμονεῖ, τὸ σκοπούμενον ἄρα εἶναι ν' ἀναπτύξῃ τὰς συνεπτυγμένας αὐτοῦ δυνάμεις, δίδων εἰς αὐτὸ ιδέας καὶ γνώσεις· νὰ τὸ ὁδηγήσῃ δὲ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν ἐνέργειαν τῆς θελήσεώς του, συνειθίζων αὐτὸ ν' ἀποκτήσῃ τὰς δεῖνα ἔξεις, κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας. Ἄν διὰ τοῦ τρόμου καὶ τῆς καταδυναστείας ζητήσῃ νὰ τοῦ ἀναπτύξῃ τὴν κλίσιν τοῦ ἐνεργεῖν ἐλευθέρως, θέλεις καταστήσῃ αὐτὸ κτῆνος ἢ αὐτόματον. Ἄν δὲ ἐξ ἐναντίας ἀφήσῃ αὐτὴν ἀκάνονιστον καὶ ἄτακτον, θέλεις τὸ ἀναδείξῃ θηρίον ἀγριότατον ἢ παράφορον· ὥστε, καὶ ἂν αἱ διανοητικαὶ του δυνάμεις ἀναπτυχθῶσι μόναι, καὶ ἔλθῃ ἡ ἡλικία τῆς φρονήσεως, δὲν θέλει δύνασθαι τὸ λογικὸν νὰ χαλινῶνῃ τὰς ὁρμὰς τῶν παθῶν καὶ ἐπιθυμιῶν.

Οἱ θέλοντες ν' ἀναθρέψωσιν ὀρθῶς παιδιά χρεωστοῦν ἐξ αὐτῆς τῆς νηπιακῆς ἡλικίας νὰ μεταχειρίζωνται τρόπον πρόσφορον καὶ λόγον, ὥστε ἐξ ἀρχῆς νὰ καθυποβάλλεται

εἰς τινὰ τάξιν καὶ κανόνα ἢ θέλησιν, καὶ ὄχι νὰ καταδυναστεύηται αὐθαριῶτως. Ὄταν π. χ. τὰ μωρὰ καὶ ἄγνωθα εἰσέτι νήπια δεικνύωσιν, ὅτι θέλουν ἐν τι πράγμα, τὸ ὁποῖον ἐμποροῦν νὰ φθειρώσιν, ἢ μὲ τὸ ὁποῖον κινδυνεύουν νὰ βλαφθῶσι, δὲν πρέπει τις ἀποτόμως νὰ τὰ ἐμποδίζῃ ἢ ἀγρίως νὰ τὰ ἐπιπλήττῃ, καὶ οὕτω νὰ τὰ κάμῃ νὰ θυμῶνῃσι, νὰ πεισμώνωσι, καὶ νὰ κλαίωσι. Τὸ παιδίον θέλει τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο πρὸς διασκέδασιν ἂν μ' εὐμορφον τρόπον ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸ μέσον ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦ προσφέρειν ἐν ἄλλο ἄβλαβον, τὸ ὁποῖον ἐμπορεῖ νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν του διὰ τῆς λάμψεώς του, φέρ' εἰπεῖν, ἢ διὰ τοῦ ὁποῖου κάμνῃ κρότου, θέλει τὸ εὐχαριστήσῃ περισσότερον, καὶ οὕτω θέλει λησμονήσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐζήτει. Παρομοίους τρόπους πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τις καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὥστε ν' ἀποτρέπεται τὸ βλαβερὸν θέλημα καὶ νὰ μὴ προσαποκτᾶται ἢ ἐξίς τοῦ θυμῶνῃν, ἢ πεισμώνῃν ἐκ τῆς προσπιπτούσης ἐναντιότητος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως. Ὅσῳ δὲ πλέον προχωρεῖ τὸ παιδίον εἰς τὸν νοῦν, τόσῳ μᾶλλον δύναται τις νὰ μεταχειρίζεται τὸν λόγον καὶ τὴν πειθῶν, διευθύνων καὶ κανονίζων τὴν θέλησιν μὲ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀβλαβοῦς, τοῦ ὠφελίμου, τοῦ συμφέροντος, τοῦ καλοῦ, τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου κτλ. Εἰς τὰ σχολεῖά μας κυρίως πρέπει νὰ εὐρίσκωσιν οἱ μαθηταὶ τοιαύτην διέθυνσιν καὶ ὁδηγίαν, καὶ τάξιν, καὶ κανόνας τῆς θελήσεως καὶ τῶν πράξεών των, διότι καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ συνεθισθῶσι, διδασκόμενα τὰ γράμματα, εἰς τὸ νὰ πειθῶνται καὶ εἰς τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, ὅταν γένωσιν ἄνδρες, θέλοντες καὶ ἐνεργοῦντες σύμφωνα μ' αὐτοὺς τὴν θέλησίν των. Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν χρέος ἔχει νὰ συνειθίξῃ τοὺς μαθη-

τάς εἰς τὴν εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν, εἰς τοὺς κανόνας καὶ τὰς διατάξεις, καὶ νὰ πείθῃ αὐτοὺς ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ θέλωσι καὶ νὰ πράττωσι κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ σχολείου, καθὼς καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, διότι αὐτὸ εἶναι κοινῶς εἰς ὅλους σωτήριον καὶ εἰς ὅλους συμφέρον. Ὁ μαθητὴς πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ πεισθῇ διὰ παραδειγμάτων, ὅτι πᾶσα κακὴ πράξις ἔχει ἀφ' ἑαυτῆς καὶ τὴν ποινὴν τῆς συνακόλουθον. Ὁ οἰνοπότης, φερ' εἰπεῖν, ὁ ἄσωτος, ὁ ψεύστης κτλ. θέλει ὑποπέσει ἢ ταχέως ἢ βραδέως εἰς τὰς προερχομένας βλάβας ἐκ τῆς οἰνοποσίας ἢ ἀσωτείας. Μὲ ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια παραδείγματα καὶ τοὺς λόγους συμφέρει νὰ ὁδηγῇ καὶ νὰ πείθῃ ἐλλόγως τὴν νεολαίαν εἰς τὰ τοιαῦτα ὁ διδάσκαλος. Διὰ δὲ τῆς ἐπεικειας του θέλει μετριάξει τῶν διατάξεων τὴν αὐστηρότητα, ποτὲ ὅμως νὰ μὴ τὰς παραβλέπῃ παραβαίνομένας· οὔτε πάλιν, διὰ νὰ φυλάττῃ αὐτάς, πρέπει νὰ ζητῇ νὰ πνίγῃ τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδίων. Νὰ περιορίξῃ αὐτὰ πρέπει διὰ νὰ τ' ἀποτρέπῃ ἀπὸ τὴν θέλησιν καὶ πράξιν τῶν κακῶν· ν' ἀφίνη ὅμως εἰς αὐτὰ ἀκώλυτον τὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας των, ὡς ἂν εἴη δὲν εἶναι κίνδυνος νὰ τὴν κακομεταχειρισθῶσιν. Ὄταν διευθύνεται καλῶς ἢ κλίσις πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ὁ ἄνθρωπος ἀποδεικνύεται ἐν λογικῶν καὶ ἠθικῶν, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ κατὰ πεποιθήσιν ἐλλόγως, καὶ ὄχι ὡς αὐτόματον μηχανικῶς ἢ δυναστικῶς. Τότε ἐμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς, καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ αὐτὴν προσηκόντως, χωρὶς νὰ γίνῃται κἀνενὸς ἀνδράποδον, οὔτε θρασὺς καταφρονητὴς τῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ νόμων τῆς πατρίδος του, νομίζων ὅτι εἰς τὴν κατάργησιν αὐτῶν συνίσταται ἡ φιλελευθερία.

Ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον — Φιλόπατρι.

Ἄν και ὁ ἄνθρωπος κυριεύεται, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ και τοῦ ἰδίου συμφέροντος, μ' ὄλον τοῦτο ὁ Θεὸς ἐνέβαλεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ και αἰσθήματα ὑψηλότερα πρὸς συντήρησιν τῆς κοινωνίας, ὥστε νὰ θυσιάζῃ και τὴν ἰδίαν του ζωὴν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὁμοίων του και ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη μᾶς κάμει νὰ ἀναδεχώμεθα ἐκουσίως πόνους και κινδύνους πρὸς βοήθειαν και εὐτυχίαν αὐτοῦ. ἡ δὲ φιλοπατρία, νὰ θυσιάζωμεν και αὐτὴν τὴν ἰδίαν μας ζωὴν πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Ἡ φιλοτιμία και ἡ φιλοδοξία τοῦ ἀνθρώπου, ἀποτεινόμεναι πρὸς ταῦτα, εἶναι ἀξιεπαινοὶ και ἀξιωμαίμητοι, ὡς μεγάλοι και λαοσωτήριοι πολιτικοὶ ἀρεταί. Οἱ Μιλτιάδεις, οἱ Θεμιστοκλεῖς, οἱ Κίμωνες, οἱ Λεωνίδαί, θαυμάζονται και ἐξυμνοῦνται ὑπὸ πάντων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀθάνατον δόξαν ἀποκτήσαντες διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος ἀγῶνάς των.

Ἐκ τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας ὁ διδάσκαλος ἔχει παραδείγματα μυρία, και ἀρχαῖα και νεώτερα, καθὼς και ἐκ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας πολλὰ και ὑψηλὰ παραγγέλματα δι, ὧν δύναται ν' ἀναπτύξῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν του τὴν σωτήριον κλίσιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, και νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τὰ ὑψηλὰ και σωτήρια αἰσθήματα τοῦ ἐθνισμοῦ και τοῦ πατριωτισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐκ φύσεως τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, ἀλλ' ἔχει εἰς τὴν καρδίαν του και σπέρματα παθῶν κακῶν, ὀργῆς, μίσους, φθόνου, ἀχαριστίας, ἐγωϊσμοῦ κτλ. Ταῦτα θέλουν τὸν κάμει νὰ προτιμᾷ τὸ ἴδιόν του συμφέρον ἀπὸ τὸ τῶν

ἄλλων· και ἂν δὲν κυριεύηται ὅλως ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὀλέθρια πάθη, θέλει περιορίζει τὴν ἀγάπην του εἰς τοὺς ἰδικούς του, και εἰς τοὺς συμπατριώτας του. Ἀλλὰ μὲ τοῦτο μόνον δὲν ἐκπληρῶνεται τὸ χρέος τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Χρεωστοῦμεν ν' ἀγαπῶμεν ὅλους τοὺς ὁμοίους μας ἀνθρώπους και νὰ τοὺς βοηθῶμεν εἰς τὰς ἀνάγκας των, ὅσον δυνάμεθα.

Κατὰ προτίμησιν βέβαια χρεωστοῦμεν ν' ἀγαπῶμεν και νὰ βοηθῶμεν τοὺς συγγενεῖς τοὺς συμπατριώτας τοὺς ὁμοεθνεῖς μας· και νὰ υπερφιλωμεν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος μας· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ κλείωμεν τὴν καρδίαν μας εἰς πᾶν φιλανθρωπίας αἶσθημα πρὸς ξένους και πρὸς ἄλλοεθνεῖς, δυνάμενοι νὰ τοὺς βοηθήσωμεν εἰς τὰς ἀνάγκας των. Τότε ἐκπληρῶμεν τῷ ὄντι τὸν ὄρισμόν τῆς θείας ἐντολῆς· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· κατὰ τὴν ὁποῖαν αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἔδωκεν ἐξήγησιν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Λευῖτου και Σαμαρείτου.

(Συνέχεια ὄρ. § 34 (δ') Σελ. 326)

Ἐποῖαι εἶναι αἱ πρῶται ἰδέαι περὶ αἰτίας και τοῦ αἰτιατοῦ, και περὶ τινῶν στοιχειωδῶν ἰδεῶν·

§ 35 ε' και ς')

Πέμτον δὲ ἄς κάμνωμεν τὰ παιδία προσεκτικὰ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν συνέχειαν, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκονται διάφορα πράγματα πρὸς ἄλληλα. Εἰς ἐκείνην ἀνήκει ὁ σύνδεσμος μεταξύ

τοῦ σημείου καὶ τοῦ σημειωτοῦ, τῆς αἰτίας καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἀποτελέσματος, τοῦ μέσου καὶ τοῦ σκοποῦ. Κατ' ἀρχῆς ἄς μὴ μεταχειρίζομεθα αὐτὰς τὰς λέξεις, μῆτε νὰ τὰς ὀρίζωμεν, μῆτε νὰ τὰς ἐτυμολογῶμεν, ἀλλὰ νὰ τὰ προστάζωμεν τὰ ἴδια νὰ ἀνευρίσκωσι τὰς ἰδέας ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων, καὶ τότε πρῶτον νὰ τὰ ἐρωτῶμεν, πῶς ἠδύναντο νὰ τὰ ἐκφρασθῶσιν αὐτὰ συντομώτερα· ἄς εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι, ὅταν αὐτὰ ἔπειτα παριστάνονται εἰς τὰ βιβλία ἢ εἰς τὰς συνομιλίας, τότε τῷ ὄντι θέλουσι στοχάζωνται τι σαφές.

Καὶ ἕκτον μὲ τοῦτο συνάπτεται ἡ ἐξήγησις γενικῶν τινῶν ἰδεῶν, αἵτινες ὅμως συχνότατα μᾶς παρουσιάζονται εἰς τὸν βίον π. χ. ἀληθές καὶ ψευδές, ἀναγκαῖον, αὐτόματον, φαινόμενον, πιστευτὸν, ἀπίστευτον, πιθανόν, ἀπίθανον, δυνατὸν καὶ ἀδύνατον, καὶ ἄλλων πολλῶν· ὅταν δὲ τὰ παιδιά γυμνάζωνται νὰ ἀνευρίσκωσι τὰ ἴδια παραδείγματα διὰ τὰς λέξεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀφ' οὗ τὰς διεσαφηνίσασμεν εἰς αὐτὰ μὲ παραδείγματα, τότε πάλιν καὶ τοῦτο προξενεῖ ἀξιόλογόν τινα τοῦ νοῦς γύμνασιν.

Σημ. Παραδείγματα δὲ δὲν ἀναγκαιοῦσιν ἐνταῦθα· ἐπειδὴ ἡ μέθοδος ἐκπορίζεται ἤδη ἐκ τῶν προηγουμένων.

§ 36. ζ)

Περὶ τοῦ πῶς ἰδύνανται αἱ ἰδέαι νὰ τροπολογῶνται, νὰ κατατάττωνται, καὶ νὰ διαιρῶνται.

Αἱ δὲ μέχρι τοῦδε διὰ τὸν νοῦν τῶν νέων γυμνάσεις προητοίμασαν καὶ ἄλλην ἐβδόμην. Ἀφοῦ δηλ. ἐκεῖνος ἀντε

λαβε τόσῃ ὕλην καὶ ἔμαθε νὰ γνωρίζῃ τόσον τὸ σύνθηδες ἢ κοινόν, ὅσον καὶ τὸ διάφορον, τότε δὲ θέλει εἶναι ἱκανός, καὶ ἐκέλην νὰ τὴν τακτοποιῇ, νὰ τὴν τροπολογῇ, καὶ νὰ τὴν διαίρῃ, ὅστις μ' αὐτὸ, ἐνταυτῷ μὲν θέλει σχηματίζει εἰς τὴν ψυχὴν του ὅς τι ἐπιτήδευμα ἐξ ἐπαγγέλματος· ἐνταυτῷ δὲ θέλει ἀποκτᾶ εἰς τὴν ἰδέαν ἐπιδεξιότητά τινα τοῦ νὰ ἀντικατατάττῃ μὲν ἰδιαιτέρας καὶ νέας ἰδέας εἰς τὸν τόπον των, νὰ τὰς ἀνακαλῇ δὲ πάλιν εὐκολώτερα εἰς τὸ μνημονικόν του καὶ τὸ φανταστικόν του, ἅμα τὸν δοθῇ ἀφορμὴ, κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς τῶν ἰδεῶν συναφείας. Αἱ δὲ τοιαῦται τακτοποιήσεις μᾶς παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς πολυειδεῖς γυμνάσεις, καὶ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιιοῦνται καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἠλικιωμένους.

Σημ. Τὰ δὲ διάφορα προβλήματα καὶ αἱ μέθοδοι, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ τὰς ἀνταλλάττωμεν, ἔχουσιν ὡς ἔπονται.

1) μὲν Διαλογικῶς ἄς λέγωμεν πάντῃ διάφορα πράγματα, ὅμοια ἢ ἀνόμοια· καὶ ἔπειτα ἄς τὰ προστάζωμεν τὰ παιδιά νὰ μᾶς τὰ προσδιορίζωσι, ποῖα συνέχονται πρὸς ἄλληλα περισσότερον, καὶ ποῖα ὀλιγώτερον. Ὅσῳ δὲ μακροτέρα εἶναι ἡ σειρά αὐτῶν, τόσῳ μᾶλλον γίνεται τοῦτο γύμνασις τοῦ μνημονικοῦ (ὡς θέλομεν ἀναφέρει καὶ εἰς τὸ περὶ πρακτικῶν κανόνων πρὸς ἐκμόρφωσιν τῆς μνήμης.) Ποῖος δύναται νὰ μοι ὀνομάσῃ τὰς ἐξῆς λέξεις κατὰ τὴν φυσικὴν των τάξιν: κύων — βιβλίον — λαγῶς — δένδρον — κονδύλιον — κεράσιον; ὅμως χωρὶς νὰ προσκόψῃ! σκύλος — λαγῶς — δένδρον — κεράσιον — κονδύλιον — βιβλίον! διατὶ εἶναι τοῦτο φυσικώτερον; ἐὰν τάχα τῷ ὄντι ἠθέλετε δυνηθῆ νὰ ἐνθυμῆσθε 12 λέξεις; χρυσίον, ἄλογον, πολυγόνον, βάτραχος, ἴον, ἄργυρος, μύλυδος,

βῆδιον, λέων, ῥόδον, σίδηρον, λύπη. Θέλω δὲ σὰς τὰ ἀπαγ-
γεῖλη ἀκόμη δις! προσπαθήσατε λοιπὸν νὰ τὰς διατά-
ξετε: ἄλογον, βῆδιον, λέων, βάτραχος, πολυγόνατον, ῥό-
δον, ἴον, τολύπη, ἄργυρος, μόλυβδος, σίδηρον· πολλά καλά!

2) δὲ μετὰ τὴν ἀντιγραφὴν πολλῶν λέξεων εἰς τὸν πίνακα
ἄνευ τάξεως· πράγματα πολλῶν εἰδῶν, ὀνόματα, ιδιότητας,
τόσον φυσικὰς, ὅσον καὶ ἠθικὰς, σημεῖα κτλ. τὰ μὲν παι-
διά νὰ τὰ κατατάττωσιν ὅ,τι συνάπτεται· ὁ δὲ διδά-
σκαλος θέτει ἀριθμοὺς ἐπάνωθεν, ἢ γράφει ἀναμειγμένα
ὅσα εἶναι ὅμοια· καὶ ἄλλος μαθητὴς νὰ κρίνῃ μήπως εἶναι
ἀκόμη κἀνὲν σφάλμα· π. χ.

18	8	2	5	10	11
κιβώτιον,	σκῦλος,	μύτη,	χεῖρ	ὄψαριον,	στοῦκα,
14	19	25	22	12	15
κεράσιον,	ἔδρα,	κόκκινον,	ὕγις,	χελιδῶν,	κοκκύμηλον,
17	7	26	17	6	16
κρίνον,	λέων,	γαλάζιον,	κίτρινον,	πούς,	ῥόδον,
3	23	21	13	9	24
αὐτίον,	ἄρρωστος,	νέος,	σπουργίτης,	ποντικὸς,	μεγάλος,
4	1.				

ὀδόντιον, κεφαλή. Ἀνήκουσι δὲ

Εἰς μὲν τὸν ἄνθρωπον

Εἰς δὲ τὸ ζῶον

Κεφαλή	<u>Εἰς δὲ τὰ φυτὰ</u>	Λέων	<u>Εἰς δὲ τὰ σκευή</u>
Μύτη	Κεράσιον	Σκῦλος	Κιβώτιον
Αὐτίον	Κοκκύμηλον	Ποντικὸς	Σκαμνίον.
Ὀδόντιον	Κρίνον	Ὀψάριον	Τράπεζα
Χεῖρ	Ῥόδον	Στοῦκα	
Πούς		Χελιδῶν	
		Σπουργίτης	

Εἰς δὲ τὰς ιδιότητας

Νέος   Μεγάλος   Γαλάζιον   Ἄρρωστος
ὕγις   Κόκκινος   Κίτρινον

Ἄν δὲ εἶναι οὐσιαστικά, ἐπίθετα, καὶ ῥήματα ἀναμει-
γμένα, τότε ἄς τὰ λέγωμεν προβληματικῶς διὰ νὰ κρίνωσι,
ποῖα δύνανται νὰ συμφωνῶσι πρὸς ἄλληλα: δυνάμεθα μὲν νὰ
εἰπῶμεν π. χ. ὁ ὕγις λέων, τὸ ὕγις ὀδόντιον κτλ. ὅχι δὲ
καὶ ὕγις κιβώτιον ἢ σίδηρον· διατὶ ὅχι; τὸ κόκκινον κιβώτιον,
ἢ κοκκίνη τράπεζα; διατὶ ὅχι καὶ τὸ γαλάζιον σκυλίον, τὸ
γαλάζιον ῥόδον; κτλ.

3) δὲ συγκολλῶντες πολλὰς λέξεις τετυπωμένας ἢ χει-
ρογεγραμμένας εἰς μικρὰ τετράγωνα παπύρου (χάρτωνος), τὰ
ὅποια πρέπει τὰ παιδία νὰ τὰ κυτάξωσιν· ἢ δὲ τοιαύτη
λεξικοθήκη (ἢ λεξιλογία) ἤθελεν εἶναι ἀξιόλογον βοήθημα
πρὸς ἀπασχόλησιν τοῦ νοῦς εἰς τὰς μεγάλας τοῦ χειμῶνος
ἐσπέρας· πρὸς δὲ τούτοις αἱ λέξεις παρέχουσι μεγάλην ὕλην
πρὸς συνδιάλεξιν.

4) δὲ ὑπαγορεύοντες λέξεις ἄνευ τινος τάξεως, οἱ δὲ μαθη-
ταὶ γράφοντες νὰ τὰς κατατάττωσι μετὰ συστηματικὴν συνέ-
χειαν, καὶ τότε ὁ διδάσκαλος διορθῶναι τὰς τοῦ νοῦς τα-
κτικογυμνάσεις, ὡς καὶ ἄλλα.

§ 37 ἡ' καὶ θ')

Περὶ τοῦ πῶς νὰ γυμνάζωμεν τὴν κρίσιν

διὰ τὰ καθέκαστα ἀξιώματα·

Ὅγδοον δὲ δυνάμεθα νὰ γυμνάζωμεν τὸ κριτικὸν τῶν
παιδίων μετὰ διάφορα ἀξιώματα, τὰ ὅποια νὰ προβάλλωνται
εἰς αὐτὰ διὰ νὰ γυμνάζωσι τὴν δύναμιν τῆς κρίσεως των,

και μάλιστα με τα ὅσα ἤδη τὰ ἔχουσιν ἀντελημμένα εἰς τὴν μνήμην των, και εἰς τὰ ὅποια πρέπει νὰ παρατηρῆται και νὰ φυλάττηται κάποια συνέχεια κατὰ τὴν ικανότητα ὡς πρὸς τὰ φυσικὰ προτερήματα τῶν παιδίων· ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθωθῇ αὐτὸς ὁ σκοπὸς, ἃς ἀρχίζομεν με τὴν κρίσιν αἰσθητῶν ἀντικειμένων, και βαθμηδὸν ἃς προχωρῶμεν εἰς τὰ ἠθικά. Κατὰ πρῶτον μὲν νὰ ἀποδλέπωμεν εἰς τὴν ποιότητα ἢ ιδιότητα τῶν ἀξιωμάτων, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν ποσότητα αὐτῶν, και ἃς τὰ δυσκολεύομεν κατὰ μικρὸν περιπλέκοντες τὰς ἐρωτήσεις διὰ νὰ γυμνάζομεν συγχρόως με τὴν κρίσιν και τὴν ὀξύνοϊαν, ἣτις κατὰ μικρὸν νὰ προβιάζεται εἰς τὴν ἀγχίνοϊαν. Ἐννατον δὲ αὐτὸν τὸν ἴδιον σκοπὸν τὸν συμβοηθεῖ ἡ ὁδηγία τῆς προσοχῆς πρὸς τὰ διάφορα εἶδη τῶν λέξεων, με τὰς ὁποίας δὲ πρόωρα δυνάμεθα νὰ προετοιμάζομεν τὴν γραμματικὴν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης· και ἐπειδὴ ἡ γενικὴ γραμματικὴ τῶν γλωσσῶν ἐπιστηρίζεται εἰς τοὺς γενικοὺς τοῦ σκέπτεσθαι νόμους κατὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἀναπτύσσωμεν τὰ πρῶτα ἀξιώματα τῆς φυσικῆς λογικῆς κατὰ τὴν σωκρατικὴν τοῦ διδάσκειν μέθοδον.

Σημ. 1) μὲν πῶς νὰ γυμνάζομεν τὸ κριτικὸν με διδόμενα ἀξιώματα π. χ. λέγομεν ἢ γράφομεν.

Ἡ τράπεζα εἶναι τετράγωνος· ἦναι ἀληθές;

Ἡ τράπεζα δύναται νὰ εἶναι τετράγωνος· εἶναι και τοῦτο ἀληθές;

Ἡ τράπεζα πρέπει νὰ ἦναι τετράγωνος· εἶναι και αὐτὸ ὁμοίως ἀληθές;

Ἡ τράπεζα ἴσως κατὰ πρῶτον ἦτον τετράγωνος — αὕτη ἢ στρογγύλη τράπεζα δύναται νὰ κατασκευασθῇ τετράγωνος κτλ. — ἢ κρίνωμεν περὶ τῶν ἐξῆς ἀξιωμάτων.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἀρρώστῃσιν.

Τινὲς ἄνθρωποι δὲν ἀρρώστοῦσι πώποτε.

Ἄνθρωποι τινες ποτὲ δὲν εἶναι ὑγιεῖς.

Τινὲς ἄνθρωποι δὲν περιπίπτουσι ποτὲ εἰς ἀσθένειαν.

Ὅλοι οἱ κακοὶ ἄνθρωποι εἶναι πλούσιοι· Ὅλοι οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι εἶναι πένητες.

Τινὲς ἐνάρετοι εἶναι πλούσιοι.

2) δὲ πῶς νὰ γυμνάζομεν τὴν γλῶσσαν τῶν παιδίων; τοῦτο θέλει πραγματευθῆ εἰς τὸ περὶ διδασκαλίας τῆς καθομιλουμένης και ἐν γένει περὶ διδασκαλίας τῶν σημαντικωτέρων γλωσσῶν τόσον τῶν παλαιῶν, ὅσον και τῶν νεωτέρων. (Ἀκολουθεῖ.)

Διδακτικὴ

Τρόποι πρὸς Διδασκαλίαν τῆς Ἀναγνώσεως

Δημοσιεύομεν ἐνταῦθα πρὸς γνῶσιν τῶν δημοδιδασκάλων τοὺς νέους τρόπους τῆς ἀναγνώσεως, οἵτινες πρό τινος καιροῦ εἰσαχθέντες εἰς τὸ ἐνταῦθα διδασκαλεῖον ἐδοκιμάσθησαν, και ἤδη εὐδοκιμοῦσι και εἰς πολλὰ ἄλλα σχολεῖα εἰσηγμένοι. Παραπέμπομεν δὲ τοὺς Κ. Κ. δημοδιδασκάλους και εἰς τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν νέον Ἀλφαβητάριον, τοῦ ὁποίου τὰ προλεγόμενα πραγματεύονται περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐκτενέστερον·

Ἄλφαβητάριον

Κλάσις Α'.

Γνώσις και διάκρισις πρῶτον τῶν φωνηέντων, ἔπειτα τῶν διφθόγγων κατὰ συστοίχϊαν κατὰ τοὺς τρεῖς τρόπους

τοῦ ὁδηγοῦ. Τὰ φωνήεντα ὀνομάζονται μὲ τὰς φωνάς των, τὰ δὲ σύμφωνα μονοσυλλάβως, οἶον, βῆ, γα, δῆ, κ. τ. λ.

Κλίσις Β'. Γ'. καὶ Δ'.

Συλλαβισματᾶριον.

Προπαρασκευὴ εἰς κατάληψιν τοῦ συλλαβισμοῦ.

Ἀφοῦ τὸ παιδίον γνωρίσῃ τὰ γράμματα ἀκριβῶς, ὥστε τὸ καθὲν ἅμα ἴδῃ τὸ δεικνύμενον νὰ προσφέρῃ ἀπταιστως καὶ ἐτοιμῶς, διδάσκειται ὅτι τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν (τὰ δεῖνα) λέγονται φωναί, τὰ δὲ βουβά (τὰ δεῖνα), διότι αὐτῶν δὲν ἀκούεται ἡ φωνή, εἰμὴ πολλά σιγά. Ἐδῶ ὁ διδάσκαλος κάμνει τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τινὰ τῶν ἡμιφώνων, καὶ μάλιστα τῶν χειλεοπροφέρων, διακρίνων τ' ὄνομα αὐτῶν, οἶον, βῆ, πῆ, ἀπὸ τὴν φωνὴν των, ἥτις ὡς μικρὸς ψόφος ἀκούεται, μυομένων τῶν χειλέων.

Μετὰ τοῦτο ἄρχεται νὰ διδάσκηται ὁ μαθητὴς τὸν συλλαβισμὸν, ὅστις δὲν πρέπει νὰ γίνεται, εἰμὴ συνθετικῶς μόνον (δηλ. σχι α — βι, αβ, ἀλλὰ αβ, εβ, ηβ), συρομένης ὅμως τῆς φωνῆς πολὺ, ὡς νὰ ἦτο τὸ φωνῆεν μακρότατον, οἶον· ααααβ, εεεεβ, ηηηηβ, καὶ κοπτομένης μὲ ὀρμὴν ἢ ζωηρότητα, ὅταν προσφέρηται τὸ σύμφωνον· ὁ διδάσκαλος κρατῶν τὸν δείκτην εἰς τὴν χεῖρα δεικνύει τὸ ἄνωθεν τῶν στηλῶν φωνῆεν π. χ. τὸ α καὶ λέγει· θὰ προσφέρωμεν τὴν φωνὴν α μὲ τὸ βουβὸν βι, δεικνύων καὶ τὸ βι, εἰς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ στήλην· ἔπειτα θέττων τὸν δείκτην ἐπὶ τοῦ α, προσφέρει αὐτὸ· ααααβ ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ βι, πρέπει νὰ ἀκουσθῇ βιαίως καὶ ζωηρῶς, προφερομένη, ἅμα τεθῆ ἐπ' αὐτοῦ ὁ δείκτης.

Ἀφοῦ κάμῃ ὁ διδάσκαλος δις ἢ τρίς τοῦτο, καὶ βάλῃ ἀλληλοδιαδόχως νὰ κάμωσι καὶ ἐνοήσωσιν αὐτὸ οἱ μαθηταί, τότε ἀλλάσσει τὸ φωνῆεν, ὅχι ὅμως καὶ τὸ σύμφωνον, καὶ ἐξκολουθεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· τὰ δὲ σύμφωνον ποτὲ δὲν πρέπει ν' ἀλλάσσεται, πρὶν οἱ μαθηταί ἐνοήσωσι τὸν μηχανισμόν τοῦ συλλαβισμοῦ. Τοῦτον δὲ τὸν μηχανισμόν θέλουσιν ἐνοήσει οἱ νοημονέστεροι καὶ προσεκτικώτεροι εἰς δέκα λεπτὰ χρόνου τὸ πολὺ. Μετὰ ταῦτα ὅλοι οἱ νοήσαντες τὸν συλλαβισμὸν μαθηταί ἀκολουθοῦν εἰς χωριστὸν ἡμικύκλιον διδασκόμενοι κατὰ τοὺς ἐξῆς τρόπους ὑπὸ τοῦ ἐρμηνευτοῦ.

Α'. Τρόπος· Καθεὶς τῶν μαθητῶν ἀναγινώσκει μίαν συλλαβὴν δεικνυομένην ὑπὸ τοῦ ἐρμηνευτοῦ ἢ τοῦ διδασκάλου, (ὅστις πρέπει ν' ἀναγνώσῃ πολλάς συλλαβὰς εἰς ἐπήκοον πάντων, κάμνων προτῆτερα τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἀπὸ τὰς δεῖνα φωνὰς μὲ τὸ δεῖνα βουβὸν θὰ κάμω τὴν δεῖνα συλλαβὴν) πρῶτον ὀριζοντεῖως, ἔπειτα καθέτως. Ἐκαστος μαθητὴς συλλαβίζει προσφέρων τὰς συλλαβὰς, ὅχι ὡς ἀνωτέρω, ἀλλ' εἰς βραχυτέρου χρόνου διάστημα, οἶον, ααβ, εεβ κ. τ. λ.

Β', Τρόπος. Ὁ ἐρμηνευτὴς δεικνύων μίαν συλλαβὴν καὶ προσφέρων αὐτήν, ἢ καὶ μόνον προσφέρων, ἐρωτᾷ ἀπὸ τίνος γράμματα σύγκειται; ὁ δὲ μαθητὴς ἀποκρίνεται ὀνομάζων τὰ γράμματα καὶ ἐφαρμόζων αὐτὰ ἐπὶ τῶν δακτύλων του. Ὁ ἐρμηνευτὴς π. χ. λέγει· ἡ συλλαβὴ αααξ ἀπὸ τίνος γράμματα σύγκειται; Ὁ μαθητὴς ἐφαρμόζων αὐτὰ ἐπὶ τῶν δακτύλων του, λέγει· ἀπὸ τὸ α καὶ ἀπὸ τὸ ξι. Ὁ ἐρμηνευτὴς λέγει αααρ κτλ. ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὸ α καὶ ρω· ὁ ἐρμηνευτὴς λέγει ααψ, κτλ. ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὸ α καὶ τὸ ψι. Ἄν ὁ μαθη-

της δὲν δύναται ν' ἀποκριθῆ, τῷ δεικνύεται ἡ συλλαβὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος, καὶ τῷ γίνεται ἡ ἀνάλυσις.

Γ'. *τρόπος*. Ὁ ἐρμηνευτὴς προτείνει μιᾶς συλλαβῆς τὰ γράμματα ἐφαρμοζῶν αὐτὰ ἐπὶ τῶν δακτύλων του, καὶ ὁ μαθητὴς ἀποκρινόμενος προφέρει τὴν ἀποτελουμένην συλλαβὴν· οἷον ὁ ἐρμηνευτὴς ἐπὶ τῶν δακτύλων α καὶ β ἤ· τί κάμνει; ὁ μαθητὴς λέγει αβ· ὁ ἐρμηνευτὴς ε καὶ β ἤ· τί κάμνει; ὁ μαθητὴς εβ· ὁ ἐρμηνευτὴς η καὶ ρω· τί κάμνει; ὁ μαθητὴς ηρ, κ. τ. λ. Εἰς τοῦτον τὸν τρόπον πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἡ ἀντικατάστασις ἀλληλοδιαδόχως τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων. Ἀφοῦ ὁ μαθητὴς εἰπῆ ὡς ἀνωτέρω τὴν συλλαβὴν, οἷον αβ, ὁ ἐρμηνευτὴς προτείνει· βγάλε τὸ α καὶ βάλε τὸ ε· ὁ μαθητὴς εβ· ὁ ἐρμηνευτὴς αβ· βγάλε τὸ β καὶ βάλε τὸ ψ, ὁ μαθητὴς αψ· βγάλε τὸ ψ, καὶ βάλε τὸ ξ, κ. τ. λ.

Ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ συνειθισθῶσιν εἰς τὸν συλλαβισμόν τοῦ φωνηέντος μετὰ συμφώνου ἐπομένου, τότε εἰς τὸν κατόπιν πίνακα θέλουσιν προπαρασκευασθῆ, ὡς ἀνωτέρω, προγυμναζόμενοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου διὰ νὰ νοήσωσι τὸν συλλαβισμόν τοῦ φωνηέντος μετὰ τοῦ συμφώνου προηγουμένου· Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ δώσῃ εἰς τὸν μαθητὴν νὰ ἐννοήσῃ ἐνταῦθα, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, πόσον ὀλίγον ἀκούεται ἡ τῶν συμφώνων φωνὴ εἰς τὰς συλλαβὰς, λαμβάνων εἰς παραδείγματα τὰ χειλοπρόφερα, ἔπειτα καὶ τὰ λοιπὰ, κάμων τὴν παρατήρησιν ποῦ σχηματίζεται ὁ ψόφος ἢ ὁ ἦχος αὐτῶν, ἧγουν διὰ τίνος ὄργάνου προφέρονται.

Πρὸ τοῦ δὲ ν' ἀρχίσωσιν οἱ μαθηταὶ τὰς συλλαβὰς, τὰς ἀρχομένας ἀπὸ ζυγῶν συμφώνων, πρέπει νὰ προγυμνάζωνται εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν, δεικνυομένων εἰς τὴν χωριστὴν

ετήλην τοῦ πίνακος, καὶ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς συμπλεγμένης φωνῆς των, καὶ εἰς διάγνωσιν τῶν διφθόγων, ἵσπε ὅπου βλέπωσι καὶ ταύτας κ' ἐκεῖνα νὰ λαμβάνωσιν αὐτὰ ὁμοῦ καὶ νὰ προφέρωσιν ἀδιαιρέτως.

Οἱ τρόποι εἶναι οἱ αὐτοὶ εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ συλλαβισματάρου. εἰς τὴν τρίτην καὶ τετάρτην μόνον, ἀφ' οὗ ἐνδυναμωθῶσιν οἱ μαθηταὶ, γίνεται ὁ εἰς τὸν ὁδηγὸν Γ'. *τρόπος* εἰς τὸ μετὰ μεσημβρίαν μάθημα τρις τῆς ἑβδομάδος, ἐφαρμοζομένων τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῶν δακτύλων. Εἰς δὲ τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην μόνον αἱ ταυτόφωνοι μετὰ τὰ φωνήεντα διφθογοὶ, εἰ, οἰ, υἰ, διαλύονται ἐπὶ τῶν δακτύλων, ὀνομαζόμεναι, εἷ, οἶ, υἶ ἢ δὲ αἰ ἔμπορεῖ νὰ μὴ διαλύεται λεγομένη αἰζυγόν (ὁ ἐρμηνευτὴς λέγει π. χ. βεῖς (μετὰ ζυγῆν φωνήν)· οἱ μαθηταὶ ὁ πρῶτος β, ὁ δευτερός εἰ (εἶ), ὁ τρίτος ε, καὶ ὁ τέταρτος βεῖς).

Κλάσις ε' καὶ σ'.

Λεξιλογία.

Προπαρασκευὴ εἰς τὸ διαρεῖν τὰς λέξεις κατὰ συλλαβὰς.

Κατὰ πρῶτον δίδεται εἰς τὸν μαθητὴν ἡ ἰδέα τῆς λέξεως, ὀνομαζομένων τινῶν ἐκ τῶν παρόντων ἢ καὶ γνωστοτάτων ἀντικειμένων, ἔπειτα μηχανικῶς θηττόμενης ἐπὶ τοῦ πίνακος μιᾶς γραμμίδος (ἀντὶ τοῦ δείκτου) ἐπὶ τῶν διαστημάτων, καθ' ὃ ἀπέχει ἢ μία λέξις ἀπὸ τῆς ἄλλης.

Μετὰ τοῦτο γίνεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου διάκρισις τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων ἐκάστης λέξεως, μετὰ τὴν παρατήρησιν ἐνταῦθα ἂν ἦναι διφθογοὶ, ἢ ζυγὰ καὶ ἀδιαχωρίστα τὰ σύμφωνα, καὶ ἡ ἀρίθμησις τῶν φωνῶν, τῶν εὐρι-

σκομένων εις τὴν λέξιν· μετέπειτα ἡ διαίρεσις τῆς λέξεως εἰς συλλαβὰς (μηχανικῶς διὰ τῆς γραφίδος, συρομένης καθεύτως μεταξύ τῶν δύο συλλαβῶν), προφερομένης ἅμα καὶ τῆς συλλαβῆς.

Ἔστωσαν εἰς παράδειγμα (ἄκακος ἄνθρωπος) ὁ μαθητής, (ἀφοῦ ὀδηγηθῆ πρώτον ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, πρᾶκτοντος αὐτό), διερχόμενος τὴν λέξιν λέγει φωνή, βουβόν, φωνή, βουβόν, φωνή, βουβόν· μία φωνή, δύο φωναί, τρεῖς φωναί· τρεῖς φωναί, τρεῖς συλλαβαί· ἔπειτα ἐπαναλαμβάνων λέγει φωνή, φωνή (δεικνύων τὸ α καὶ α) εἰς τὴν μέσην βουβόν· τὸ βουβόν πηγαίνει μετὴν δευτέραν φωνήν· κόπτω ἐδῶ (μεταξὺ τοῦ α καὶ α, καὶ προσφέρει ἐνταυτῷ α) φωνή, φωνή· τὸ βουβόν πηγαίνει μετὴν ἐπομένῃ φωνήν· κόπτω κα — τελευταῖον διὰ τὴν κοσ πρᾶττει τὰ αὐτά. Ἐπειτα τὴν δευτέραν λέξιν (ἄνθρωπος) φωνή, φωνή, φωνή· μία φωνή, δύο φωναί, τρεῖς φωναί, τρεῖς συλλαβαί — φωνή, φωνή, εἰς τὸ μέσον βουβὰ ἐν μονὸν καὶ ἐν ζυγόν· τὸ ζυγόν μετὴν δευτέραν φωνήν· κόπτω αλ. Ἐπειτα κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον θρω — πος.

Καρότες. Ὅσας φωνὰς, τόσας συλλαβὰς τὰ ζυγὰ σύμφωνα δὲν διαχωρίζονται ποτέ· μονὸν, ἢ ζυγὸν σύμφωνον μετὸ ἐπόμενον φωνῆν. Δύο σύμφωνα τὰ αὐτά, ἢ ἐν μονὸν καὶ ἐν ζυγόν, χωρίζονται· τὸ ἐν πηγαίνει μετὸ προηγούμενον καὶ τὸ ἄλλο μετὸ ἐπόμενον φωνῆν.

Ἀφ' οὗ οἱ μαθηταὶ ἐννοήσωσι τὴν διαίρεσιν τῶν συλλαβῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐργαζόμενοι, ἐξακολουθοῦν ἔπειτα μετασιωπῆς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ διδασκάλου, ἐρωτῶντος αὐτοὺς ἐνίοτε τὸ διὰ τί κόπτουν οὕτω, καὶ χωρίζοντος καὶ αὐτοῦ ἐνίοτε ὄχι ὀρθῶς τὰς συλλαβὰς,

καὶ ἐρωτῶντος τοὺς μαθητὰς ἂν ὀρθῶς ἐχώρισεν, ἢ μὴ καὶ διὰ τί.

Οἱ μαθηταὶ δύνανται νὰ γυμνασθῶσιν εἰς διαίρεσιν τῶν λέξεων κατὰ συλλαβὰς καὶ ἀρίθμησιν τούτων ἐπὶ τῶν δακτύλων κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὁ διδάσκαλος λέγει γνωστὰς τινὰς λέξεις πρώτον δισσυλλάβους, οἷον χέρι, μῦτι, ψωμί· ἔπειτα τρισυλλάβους οἷον ποδάρι, τραπέζι κτλ. καὶ ἔχων τὴν ἀριστερὰν χεῖρα πρηνῆ ἐφαρμόζει ἐπὶ τῶν δακτύλων αὐτῆς τὰς συλλαβὰς ἐκάστης λέξεως, ἀρχίζων ἀπὸ τὸν μικρὸν δάκτυλον οἷον, ψωμί· ψ (ἐφαρμόζει εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον) μι (εἰς τὸν παράμεσον)· ἔπειτα λέγει τὸ εἶναι φωνή, εἶναι φωνή· δύο φωναί δύο συλλαβαί· ἔπειτα στρέφων τὴν ἀριστερὰν καὶ ὀρθῶν τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν λιχανὸν ἐφαρμόζει τὴν συλλαβὴν ψω, λέγων ψ καὶ ω, ψω· ἔπειτα μι κτλ. Ἡ προγύμνασις αὕτη πρέπει νὰ προηγῆται τῆς ἀνωτέρω γινομένης ἐπὶ τῶν πινάκων, καὶ οἱ μαθηταὶ δύνανται κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως νὰ διασκεδάζωσι προτείνοντες ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον λέξεις πρὸς διαίρεσιν κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω προγύμνασιν ἐπὶ τῶν πινάκων, ἥτις πρέπει νὰ διαρκέσῃ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, γινομένης ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, οἱ ἐννοήσαντες τὴν διαίρεσιν τῶν συλλαβῶν μαθηταὶ ἀκολουθοῦν εἰς μίαν χορίαν, διδασκόμενοι κατὰ τοὺς ἐξῆς τρόπους·

Α'. Τρόπος. Καθεὶς τῶν μαθητῶν προφέρει μίαν λέξιν ἀργὰ κατὰ συλλαβὴν (ὄχι συλλαβίζων) π. χ. ἄν — θρω — πος, αἱ λέξεις ἀναγινώσκονται πρώτον ὀριζοντίως, ἔπειτα καθεύτως.

Β'. Τρόπος (ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις.)

Καθὼς τῶν μαθητῶν προφέρει μίαν συλλαβὴν τῆς πρὸς ἀνάγνωσιν δεικνυμένης λέξεως· ἔπειτα, ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ λέξις, τὴν ἀναγνώσκει ὁ μαθητὴς, οὗ τινος τύχη ἢ ἀράδα ὀλόκληρον ἀναφέρων καὶ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους· οὕτως, ἄνθρωπος· οἱ μαθηταὶ ὁ Α' ἄν-ὁ Β'. θρω-ὁ Γ'. πος· ὁ τέταρτος, ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀρχομένην ψιλὴν καὶ ὀξεῖαν.

Γ'. Τρόπος (σύνθεσις καὶ ἀνάλυσις.)

Ὁ ἐρμηνευτὴς προτείνει μίαν λέξιν (ἄνθρωπος)· ἕκαστος μαθητὴς προφέρει μίαν συλλαβὴν συνθέτως καὶ ἔπειτα τὴν ἀναλύει ἐπὶ τῶν δακτύλων, ὀνομάζων τὰ γράμματα· ὁ δὲ κατόπιν τοῦ ἀναλύοντος τὴν τελευταίαν συλλαβὴν ἐπαναλαμβάνει τὴν λέξιν, καὶ λέγει τὸ πνεῦμα καὶ τὸν τόνον. Ὁ ἐρμηνευτὴς λέγει ἄνθρωπος· οἱ μαθηταὶ ὁ Α' ἄν, α καὶ ν· - ὁ Β' θρω· θρ καὶ ω, (μεγάλον)· - ὁ Γ' πος, π καὶ ο (μικρὸν) καὶ ς· - ὁ Δ' ἄνθρωπος· εἰς τὴν ἀρχομένην ψιλὴν καὶ ὀξεῖαν.

Συνδεδεμένη Ἀνάγνωσις

Κλάσις ε'. ζ'. ζ'. καὶ τῆς ἡ. τμήμα. α.

Προγύμνασις εἰς κατάληψιν, καὶ διάκρισιν τῶν προτάσεων.

Παρατηροῦνται πρῶτον τὰ κόμματα καὶ αἱ στιγμαὶ· ἔπειτα τὰ μέρη τῆς προτάσεως δηλ. τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον οἷον τίς ἐπραξε τὸ δεῖνα; τί ἐπραξε; πρὸς τίνα; πότε; ποῦ; πῶς; καὶ διὰ τί; λαμβανόμενων εἰς παράδειγμα ἀπλῶν καὶ εὐλήπτων προτάσεων. (ἴδε τὸ νέον Ἄλφαβ.)

Οἱ τρόποι εἰς τὴν συνδεδεμένην ἀνάγνωσιν εἶναι οἱ εἰς τὸν ὀδηγὸν σημειωμένοι Α' καὶ Β'. Ἄντι δὲ τοῦ Γ'. τρόπου γίνεται ὁ πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν προτάσεων κατ' ἐρωταπὸκρισιν (ἴδε ὀδηγ. σελ. 34)· πρὸς γύμνασιν δὲ εἰς τὴν ὀρθογραφίαν γίνεται ὁ Γ'. τρόπος δις ἢ τρίς τῆς ἑβδομάδος μετὰ μεσημβρίαν.

Ἀνάγνωσις εἰς τὰ βιβλία.

Κλάσις ἡ, β'. τμήμα

Ὁ Α'. Τρόπος ὁ εἰς τὸν ὀδηγὸν καὶ ὁ δευτέρος γίνεται, ἕως οὗ οἱ μαθηταὶ νὰ γυμνασθῶσιν εἰς τὰ τῆς στίξεως μετὰ ταῦτα γυμνάζονται εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ νοήματος τῶν ἀναγνωσθέντων.

Γ'. Τρόπος γίνεται ὡς ἐδιωρίσθη ἀνωτέρω εἰς τὰ τῆς συνδεδεμένης ἀναγνώσεως.

Παρατηρήσεις εἰς τὸ μάθημα τῆς Ἀναγνώσεως.

Διὰ τὴν εἰς τὰ βιβλία ἀνάγνωσιν πρέπει νὰ φυλάσσεται ἡ ἐξῆς κατάταξις ὑποτιθεμένου ἑκάστου βιβλίου ὡς συστήνοντος μίαν χορίαν, εἰς τὴν ὅποιαν καθημέραν πρέπει νὰ ἦναι οἱ αὐτοὶ μαθηταὶ, οἵτινες μέλλουν νὰ διατρέξωσιν ἀλληλοδιαδόχως τὰς χορίας.

Βιβλία ἀναγνωστικά. Α' ἐξαμήνου.

Εὐαγγέλια (τὸ κατὰ Ματθαῖον). Ἐκδοσις Γενεύης.

Ἱστορικὴ περίληψις τοῦ Εὐαγγελίου.

Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἐκδοσις Γενεύης.

Ἐξωκκλήσιον τοῦ δάσους.

Χρηστοθήεια, ἢ περὶ συμπεριφορᾶς.

Ἠθικὴ ἢ περὶ καθηκόντων.

Βίοι, ἢ ἀποφθέγματα.
Ὀκτώηχος καὶ συλλογὴ τοῦ ἑσπερινοῦ κ.τ.λ. δις τῆς ἐβδομάδος, διδόμενα εἰς τοὺς κάλλιον ἀναγινώσκοντας διὰ νὰ κανοναρχῶσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας.

Τὸ Ἀλφαβητάριον, Ἀναγνωσματάριον, Προσευχητάριον, Ἱερὰ Ἱστορία κ. τ. λ. ἔπειτα τὸ Πολίτευμα τῶν Παίδων, Ἠθικῆς μαθήματα καὶ ὁ Δεκάλογος δίδονται εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν κατ' οἶκον μελέτην (ἴδε κατωτέρω).

Β'. Ἐξάμηνον καὶ ἐφεξῆς.

Παιδεία.

Διηγήματα διάφορα.

Βίος Σόλωνος.

Ἐγχειρίδιον Δαρβάρεως, ἢ τὰ περὶ τοῦ θείου Νοῦ.

Περιστέρα.

Τὰ δύο ἀρνία.

Ψυχολογία.

Ἰγείνᾳ παραγγέλματα.

Γεωγραφία, Ἱστορία Ἑλληνική, Φυσική Ἱστορία, Φυσική κτλ. ἀναγινώσκονται καὶ εἰς τὰ ἡμικύκλια κατὰ χορίας ὑπὸ τῶν συνδιδασκτικῶς διδασκομένων αὐτὰ μαθητῶν πρὸς προμελέτην. (ἴδε κατωτέρω).

Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ προσέχη, ὥστε ἕκαστος μαθητὴς νὰ πηγαίῃ καθεκάστην παράδοσιν εἰς τὸ διωρισμένον ἡμικύκλιον τῆς τάξεώς του.

Ἄν δ' οἱ μαθηταὶ εἶναι πολλοὶ καὶ τὰ ἐκάστου εἶδους βιβλία τὰ διὰ μίαν χορίαν δὲν ἐξαρκοῦσι διὰ νὰ συστηθῶσι δύο ἢ τρεῖς χορίαί, τότε συστήνεται τὴν δευτέραν χορίαν μετὰ τὸ κατόπιν τεταγμένον βιβλίον, καὶ ἀφ' οὗ αὕτη

ἢ συστηθεῖσα τελειώσῃ τοῦτο, λαμβάνει τὸ πρὸ τούτου κτλ.

Οἱ εἰς τὸ Ἀ τμήμα τῆς Η'. φθίσαντες, ἀφοῦ διὰ τὴν κατ' οἶκον ἀνάγνωσιν διατρέξωσιν εἰς τὰς προηγουμένας κλάσεις τὰ τοῦ Ἀλφαβηταρίου, τὴν ἱερὰν Ἱστορίαν, κ. τ. λ. λαμβάνουσι τὰ ἐκ τῶν πινάκων καὶ τὸν δεκάλογον ὡς ἀναγνωστικά. Δι' ὅλα δὲ ταῦτα τὰ μαθήματα χρεωστῆ ὁ διδάσκαλος, πρὶν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πρωῖνου μαθήματος τὸ θέρος, καὶ τὸν χειμῶνα Μ. Μ. ν' ἀκροάζεται ὡς καὶ εἰς τὸ τῆς χριστ. διδασκαλίας μάθημα (ἴδε κατωτέρω), τοὺς μαθητὰς, ἀναγινώσκοντας τὸ μάθημα τῶν προλαβουσῶν ἡμερῶν ἐάν δ' ἦναι πολλαὶ αἱ χορίαί, βοηθεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς γενικούς. Τὸ καθὲν βιβλίον ὑποτίθεται διδόμενον εἰς ἐνὸς ἡμικυκλίου μαθητὰς, οὔτινες, ἀφ' οὗ τελειώσωσι τὸ ἐν. μεταβαίνουσιν εἰς ἕτερον.

Περὶ τοῦ μαθήματος τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας.

Τὸ μάθημα τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας ἔχει τὴν κατάταξιν τοῦ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ γίνονται κατὰ τὸν Ὁδηγὸν ἀναγνωστικῶς ἔπειτα πρὸς διδασκαλίαν καὶ κατάληψιν αὐτοῦ γίνονται τὰ ἐξῆς.

Ἀφοῦ οἱ τῆς πέμπτης τῆς ἀναγνώσεως συνειθισθῶσιν εἰς τὴν συνδεδεμένην ἀνάγνωσιν, λαμβάνουσι προσευχητάρια τασσόμενοι κατὰ χορίας ἀμετακινήτους· ὁ διδάσκαλος διορίζει τὸ πρὸς τὴν κατ' οἶκον ἀνάγνωσιν μάθημα ἐκάστης χορίας, ἀφοῦ τὸ ἀναγνώτῃ αὐτὸς εἰς ἐπήκοον πάντων, οὔτινες ἀκολουθοῦσι συναναγινώσκοντες μετὰ χθαμαλὴν φωνήν.

Εἰς τὸ ἐπόμενον μάθημα θελεῖ ἀκροασθῆ ὅλους ἀναγι-

νώσκοντας ἀλληλοδιαδόχως· τοὺς ἐξηγεῖ τὸ νόημα, καὶ τοὺς διορίζει νέον μάθημα. Ἡ ἀνάγνωσις αὕτη γίνεται τὴν πρωΐαν, ἢ μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλ' ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ἢ ἐναλλάξ μὲ τὴν εἰς τὸ ἀλφαριθμητικὸν ἢ διδασκαλίαν αὕτη γίνεται πρὸ τῆς παραδόσεως.

Οἱ δὲ τῆς Ζ'. καὶ τοῦ Α'. τμήματος τῆς Η': λαμβάνουσι τὴν *ιεράν ιστορίαν* διὰ τὴν κατ' οἶκον ἀνάγνωσιν, διδασκόμενοι ὡς ἀνωτέρω πρὸ τῶν Μ. Μ. παραδόσεων.

Οἱ τοῦ Β'. τμήματος διατρέξαντες ἀναγνωστικῶς τὴν *κατήχησιν* λαμβάνουσι ταύτην, ἔπειτα τὸν *δεκάλογον*, καὶ διδάσκονται ὡς ἀνωτέρω, ἐξηγοῦντος τοῦ διδασκάλου ἐκτενέστερον, καὶ ἐξετάζοντος ἀκριβέστερον τοὺς μαθητὰς, ὄντας εἰς ἓν ἡμικύκλιον ἐπὶ τοῦ βάρου, καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις προτείνοντος παρὰ τὰς σημειωμένας εἰς τὰ βιβλία, ὥστε νὰ μὴ ψιττακίζωσιν οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τοῦτο τὸ μάθημα. Εἰς τὰ μικρὰ σχολεῖα ἢ διδασκαλίαν αὕτη δύνανται νὰ ἐκτελεῖται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, καθ' ὃν καιρὸν γίνεται τὸ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας μάθημα κατὰ χορείας. Συνδιδασκτικῶς δ' οἱ μαθηταὶ θέλουσι διδασθῆναι ἐκτενέστερον ἀνωτέραν *κατήχησιν* καὶ *ιεράν ιστορίαν*.

Εἰς τὸ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας μάθημα ἀνήκει ἡ ἀνάγνωσις εἰς *Εὐαγγέλια*, ἢ ἀποσττήθησις καὶ κατάληψις τῆς *ιστορικῆς περιλήψεως τοῦ Εὐαγγελίου*, ἢ ἐξήγησις αὐτῆς κατὰ *Σάββατον*, καὶ ἡ τοῦ *Εὐαγγελίου καθ' ἑορτάς*· ἢ δις τῆς ἐβδομάδος ἀνάγνωσις εἰς *Ὀκτωηχογάλητρα* διὰ νὰ κανοναρχῶσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὰς *Ἐκκλησιασίας*, ὅπου χρεωστοῦν οἱ διδάσκαλοι νὰ τοὺς ὀδηγοῦν καθ' ἑορτήν.

Διάταξις τῶν μαθημάτων τῶν παραδιδόμενων Συνδιδασκτικῶς.

Συνδιδασκτικῶς παραδίδονται οἱ τοῦ Β'. τμήματος τῆς Η. ὅσοι διέτρεξαν τὸ Α'. ἐξάμηνον ἀναγινώσκοντες εἰς βιβλία τὰ ἐξῆς μαθήματα εἰς δύο τάξεις. — Ἐκάστη τάξις πρέπει νὰ περιέχῃ 10—15 μαθητὰς. Αἱ δύο τάξεις ὑπάρχουσι συγχρόνως· σχηματίζονται δὲ μετὰ τὰς ἐξαμηνιαίας ἐξετάσεις.

Α'. ἐξαμήνου Α'. τρίμηνον

Ἀνάγνωσιν κατ' ἀπαγγελίαν καὶ ἐξήγησιν τοῦ νοήματος τῆς *Γεωγραφίας*. — Ὅρισμους *ιχνογραφίας*. — *Γραμματικὴν* τῆς λαλουμένης *Γλώσσης*. Ἐκθεσίαν *ιδεῶν*. — *Μουσικὴν*.

Α'. ἐξαμήνου Β'. τρίμηνον

Ἀνάγνωσιν καὶ ἐξήγησιν *Γεωγραφίας*. — Ὅρισμους *ιχνογραφίας*. — Ἑλλ. *ιστορίαν*. — *Γραμματικὴν*. — Ἐκθεσίαν *ιδεῶν*. *Διδασκαλίαν* τῶν *πρωτοσχόλων*. — *Μουσικὴν*.

Β'. ἐξαμήνου Α'. τρίμηνον

Γεωγραφίαν. — Ἑλλ. *ιστορίαν* ὡς ἀνωτέρω, *Γραμματικὴν*. — Ἐκθεσίαν *ιδεῶν*. — *Ἠθικὴν*. — *Ἀριθμητικὴν*. — *Μαθήματα Φυσικῆς, Μουσικῆν*.

Β'. ἐξαμ. Β'. τρίμηνον καὶ ἐφεξῆς.

Γεωγραφίαν, Ἑλλ. *Ἱστορίαν*. — *Γραμματικὴν* καὶ Ἐκθεσίαν *ιδεῶν* ὡς ἀνωτέρω. *Φυσικὴν* καὶ *Φυσικὴν Ἱστορίαν*.

Τὰ μαθήματα τῆς *ιεραῆς Ἱστορίας* τὸ Α': ἐξάμηνον· τὸ δὲ τῆς *Κατηγήσεως*, τὸ Β': ἀπᾶς τῆς ἐβδομάδος κατὰ *Σάββατον*

γίνονται Μ. Μ. μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν Ἀλληλοδιδασκτικῶν μαθημάτων (α).

Τούτων δὲ τῶν μαθημάτων, καθὼς καὶ τῶν τῆς Γεωγραφίας καὶ Ἑλλ. ἱστορίας, Φυσικῆς, καὶ Φυσικῆς ἱστορίας, γίνεται μελέτη εἰς τὰ ἡμικύκλια (τασσομένης ἐκάστης κλάσεως εἰς μίαν ἢ δύο χορείας) εἰς τὸ πρὸ Μ. μάθημα καθ' ἡν ἡμέραν θέλει διδάσκεισθαι συνδιδασκτικῶς ἕκαστον,

Διανομὴ τῶν ὡρῶν κατὰ τὰς ὁποίας γίνονται τὸ μάθημα τῆς συνδιδασκτικῆς.

Τὴν Δευτέραν, Τετάρτην, καὶ Παρασκευὴν.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 12 $\frac{1}{2}$ — 12 $\frac{3}{4}$

Ἡ Α'. τάξις Ἀκρόασις τοῦ παρελθόντος μαθήματος, Ἀνάγνωσις καὶ παράδοσις Γεωγραφίας.

Ἡ Β'. τάξις γυμνάζεται Ἀριθμητικὰς πράξεις.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 12 $\frac{3}{4}$ — 1.

Ἡ Β'. τάξις Παράδοσιν Ἀριθμητικῆς.

Ἡ Α'. τάξις Μελετᾶ Γεωγραφίαν.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 1 — 1 $\frac{1}{4}$

Ἡ Α'. τάξις Ὄρισμους τῆς Ἰχθυογραφίας.

Ἡ Β'. τάξις Προμελετᾶ Γραμματικῆν.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 1 $\frac{1}{4}$ — 1 $\frac{1}{2}$

Ἡ Β'. τάξις Γραμματικῆν

Ἡ Α'. τάξις Γυμνάζεται Σχήματα Ἰχθυογραφίας

(α) Τὸ Σάββατον Μ. Μ. γίνεται μόνον Ἀνάγνωσις καὶ Ἀριθμητικῆ Ἀλληλοδιδασκτικῶς.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 1 $\frac{1}{2}$ — 2

Ἡ Α'. καὶ Β'. τάξις συγχρόνως (κατὰ Παρασκευὴν μόνον) Φυσικῆν.

Τὴν Τρίτην, καὶ Πέμπτην.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 12 $\frac{1}{2}$ — 12 $\frac{3}{4}$

Ἡ Α'. τάξις Ἱστορίαν Ἑλλάδος.

Ἡ Β' τάξις Ἐκθεσίαν ἰδεῶν.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 12 $\frac{3}{4}$ — 1

Ἡ Β' τάξις Γεωγραφίαν.

Ἡ Α'. τάξις Μελετᾶ ἱστορίαν Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 1 — 1 $\frac{1}{4}$

Ἡ Α'. τάξις Γραμματικῆν

Ἡ Β' τάξις Μελετᾶ Γεωγραφίαν.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 1 $\frac{1}{4}$ — 1 $\frac{1}{2}$

Ἡ Β'. τάξις Ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

Ἡ Α' τάξις Γυμνάζεται γραπτῶς τὴν ἔφαρμ. τῆς

Γραμματικῆς.

Ἀπὸ τὰς ὥρας 1 $\frac{1}{2}$ — 2

Ἡ Α'. καὶ Β'. τάξις. Συγχρόνως Χρηστοθήθειαν, καὶ Ἠθικὴν τὴν τρίτην μόνον.

Τὸ Σάββατον ἀπὸ τὰς ὥρας 1 $\frac{1}{2}$ — 2.

Ἡ Α' καὶ Β' τάξις. Συγχρόνως Μουσικῆν.

Αἱ ἀνωτέρω τάξις διδάσκονται τὰ σημειωθέντα μαθήματα εἰς μίαν ὥραν — καὶ 1 $\frac{1}{2}$, ὅταν παραδίδονται καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἐβδομάδος διδασκόμενα. Ὁ Διδάσκαλος πρέπει νὰ

παραδίδη μὲ σαφῆνειαν, συντομίαν καὶ ἀκριβολογίαν ἀποφεύγων τὰς πολυλογίας καὶ παρεκβάσεις. — Αἱ ὥραι τῆς παραδόσεως ἐλήφθησαν αἰ ἀπὸ τὰς 12 $\frac{1}{2}$ — 2. Ἄλλ' ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ λαμβάνῃ αὐτὰς καὶ ἀπὸ τὰς Μ. Μ. κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. — Ἡ διδακτικὰ τῶν χρεῶν τῶν πρωτοσχόλων θέλει γίνεσθαι δις ἢ τρις τῆς ἐβδομάδος τὸ πρῶτ', ὅτε προσκαλοῦνται καὶ διορίζονται οἱ πρωτόσχολοι. Τὸ δὲ μάθημα τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ Κατηχήσεως διατάχθη ὅτι πρέπει νὰ γίνεται κατὰ Σάββατον Μ. Μ. εἰς τοὺς Συνδ. δ. κ. τικῶς διδασκόμενους μαθητὰς, ἀκροαζομένων ὁμῶς ὄλων τῶν μαθητῶν (πλὴν τῆς ἀ. τάξεως τῆς ἀναγνώσεως ἀνηλίκων, οἵτινες ἀπολύονται διὰ νὰ μελέμωσι θόρυβον).

Βιβλία Διδακτικά.

Πινακίδες ἢ νέον Ἀλφαβητάριον κατὰ νέαν μέθοδον τῆν ταχυμαθηματικὴν τῆς ἀναγνώσεως, συντάχθην ὑπὸ Κ. καὶ ἐκδοθῆν κατ' ἀνωτέραν ἐγκρισίν, ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τοῦ Ἱ. Μ. Χριστοφίδου Τυπογραφίας, ἢ Ἀγαθὴ Τύχη ὁδὸς Ἐρμοῦ ὑπὸ τῆν Φοιρικίαν 1840. τιμᾶται λεπ. 45.

Συνετάχθη τὸ ἀναγγελομένον Ἀλφαβητάριον πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν μεθόδων τῶν περὶ διδακτικῆς, ὅσα ἐξετέθησαν εἰς τὸ παρὸν ἐκλεχθείσης ἐπίτηδες τῆς ὕλης. Εἰς τὰ προλεγόμενα ἐκθέτει ὁ συγγραφεὺς ἐκτεταμένως τὰ περὶ τῆς ταχυμαθηματικῆς μεθόδου τοῦ ἀναγνώσκων, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαί, ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ ἦσαν εἰσηγμέναι εἰς τὰ ἀλληλοδιδακτικά μας σχολεῖα, μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ὁδηγοῦ τῆς μεθόδου, νῦν προσφέρονται ἀνεπτυγμέναι καὶ δεδοκιμασμέ-

να ὑπὸ τῆς πείρας. Οἱ διδάσκαλοι φιλοτιμούμενοι βέβαια νὰ εὐκολύνωσι καὶ νὰ ἐπιταχύνωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν τὸ ἐπίπονον τοῦτο μάθημα, θέλουσι ἐπιστήσει εἰς τοῦτο τὴν προσοχὴν τῶν, καὶ μελετήσει ἰδίως τὰ προλεγόμενα καὶ τὰς ὑποσημειώσεις διὰ νὰ ἐνοήτωσι τὸ πνεῦμα τῆς μεθόδου, ἧτις δὲν ἀποβλέπει μόνον τὴν ταχέαν μάθησιν τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ μαθητοῦ. Τὸ αὐτὸ Ἀλφαβητάριον ἐτυπώθη καὶ εἰς Πίνακας πρὸς οἰκονομίαν καὶ εὐκολίαν τῶν μαθητευομένων κατὰ τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν μέθοδον, ὅταν ἀναγινώσκωσι κατὰ χυρείας μεταχειριζόμενοι κατὰ κλάσεις καὶ τοὺς προεκδομένους Πίνακας τῆς ἀναγνώσεως. Τὸ β'. μέρος τοῦ Ἀλφαβηταρίου θέλει ἐκδοθῆ ἐντὸς ὀλίγου.

Βίος Σόλωνος πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων ὑπὸ Χ. Δ. Ἐν Ἐρμουπόλει ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Πολυμέρη. 1839, τιμᾶται λεπ. 15.

Εἰς τῶν ἀρχαίων προγόνων μας τοὺς βίους εὐρίσκομεν πρακτικὰ ὑποδείγματα τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου, δι' οὗ καὶ ἐκεῖνοι ἐδοξάσθησαν καὶ τὴν πατρίδα ἐλάμπρυναν. Ὄθεν καὶ ἡ νεολαία μας ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων αὐτῶν τὰ παραγγέλματα μελετῶσα θέλει συνεισθῆ εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρετὰς, εἰς τὴν εὐταξίαν, εἰς τὴν εὐπειθειαν, εἰς τὴν ἀγάπην τῶν νόμων καὶ τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἐλευθερίας. Οἱ διδάσκαλοι τοιαῦτα ὑποδείγματα θέτοντες ὑπ' ὄψιν τῶν παιδῶν, δὲν εἶναι καμμία ἀμφιβολία, ὅτι θέλουσι μορφώσει ἄνδρας ἐνχρέτους καὶ πολίτας φιλοπάτριδας. Ὁ ἐκδότης τοῦ ἀναγγελομένου φιλλαδίου προσέφερεν ἀληθῶς καλὸν δῶρον εἰς τὴν νεολαίαν, καὶ εὐχῆς ἔργον ἦθε-

λεν εἶσθαι, ἂν καὶ ἄλλοι, μιμούμενοι αὐτὸν, ἐπεχειρίζοντο ἐκ-
δόσεις παρομοίας συντόμων βιογραφιῶν τῶν ἀρχαίων μας
ἐνδόξων ἀνδρῶν μὲ ὅμοιον ὕψος λόγου καθαρὸν καὶ εὐληπτον
πρὸς χρῆσιν τῶν προπαιδευομένων παιδῶν.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Μὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν παρόντων ἀριθμῶν τελειώνει ἡ δὲ τὸ 1839 ἐτη-
σία περίοδος τοῦ παρόντος συγγράμματος. Ἐβράδυνε δὲ μέχρι τοῦδε ἡ
ἔκδοσις ὄχι διὰ ἄλλην αἰτίαν, εἰ μὴ διὰ τὴν καθυστερητικὴν τῶν συνδρομῶν
καὶ ἡ ἑλε παύσει ὅπως δὲ ὄλου ἡ ἔκδοσις του, ἂν οἱ παρ' ὀλίγων τιῶν φι-
λοκάλων συνδρομητῶν ἐτησία προκαταβολὴ δὲν μὲ ὑπερέβαινε νὰ φυλάξω
τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπόσχεσίν μου, καὶ νὰ δώσω τὰ 24 τυπογραφικὰ φύλλα
τὰ ἀπαραίτητα ἐνὸς ἔτους περίοδον. καταβάλλων ἐκ τοῦ ὑστερήματος καὶ
δὲ τὰ παρόντα φύλλα τὰ ἔξοδα τοῦ τίπου καὶ τὰ τῆς ἀποστολῆς διὰ τοῦ
Ταχυδρομείου.

Τὸ κοινὸν καὶ οἱ κ. κ. δημοδιδάκταιοι ἔχουν ἐνώπιόν των ἐκινήσῃ τῇ
παρόντος πονήματος διὰ νὰ κρίνωσιν, ἂν ἦναι αὐτὸ ὡς πρὸς τὰς παρού-
σας περιστάσεις μας ὠφέλιμον καὶ συντελεστικὸν εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ κατά-
λληλον προεκπαιδευσιν τῆς νεολαίας. Οἱ συντάκται τοῦ πονήματος ἐργάζον-
ται ἀμισθὶ χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας· ἀλλ' αὐτοί, ἂν οὐ χάριν τῆς κοινῆς
ὠφελείας καταβάλλουσι τούτους τοὺς κόπους, δὲν ἔχουσι καὶ τοὺς τρόπους νὰ
θυσιάσωσι χάριν αὐτῆς καὶ τὰ τῆς τυπώσεως ἔξοδα.

Ἀρ' οὐ ἐξεπλήρωτα τὴν ὑπόσχεσίν μου πρὸς τοὺς καταβαλόντας τὴν ἐτή-
σιον συνδρομὴν των, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν ἀκούσιάν
μου εἰς τοῦτο βραδύτητα, ἀναγκάζομαι ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἐξόδων νὰ
διακόψω τὴν ἔκδοσίν δι' ὅλου τὸ παρὸν ἔτος, τὴν ὁποίαν θέλω ἀρχίσαι
ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐλευτομένου, ἂν συνάξω διὰ προπληρωτέας συνδρομῆς
τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τῆς τυπώσεως ἔξοδα.

Παρακαλῶ λοιπὸν τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς νὰ εὐαρετηθῶσι νὰ ἐμβά-
σωσι τὴν καθυστεροῦσαν συνδρομὴν των, καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἦ-
ναι καὶ εἰς τὸ ἔξης συνδρομηταὶ εἰδοποιούντες με περὶ τούτου ἕως τέλους
Ε. Ε. διὰ νὰ μὴ ταῖς δικαιοτῆ ἡ ἔγκαιρος ἀποστολῆ τῶν φύλλων.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 30 Νοεμβρίου 1840.

Ο ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
Η ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ.